

csak ad, hanem maga is gazdagszik általa. Csodálkozni fog, hogy ezek a gyermekek a hitben éppen a lényegét ragadják meg, nagyon hálásak, és szeretettel viszonznak minden nekik nyújtott szeretetet.

Irodalom. Religionsunterricht an Sonderschulen. Konzeptionen und Modelle für die Praxis. Herausgegeben von Franz Kaspar. (Pfeiffer, Ernst, Kaufmann, 1974. 389 o.) Oskar Randak: Therapeutische Religionspädagogik. (Patmos, 1980. 147 o.) Katechetische Blätter (Kösel) 1980. 5. szám. Felicitas Betz: Schau her, lieber Gott. (Pfeiffer, 1967. Rövid örvendező, hálát kifejező mondatok a gyermeket körülvevő világból.) Konrad Albrecht: Kinder reden mit Jesus. (Kath. Bibelwerk, 1977. Bibliai történetek egyszerűen, ima formájában.)

Sántha Máté

HERNÁNDEZ DOKTOR, A FELELŐSSÉG EMBERE

Azoknak az embereknek, akik az orvosi hivatás nemes apostolságának szentelik magukat, minden helység otthonuk: hazájuk a könnyeknek ez a mérhetetlen völgye, amely a világ nevet viseli.

Mint a fájdalom papjai járnak az emberiség jajai közt, és testvérük minden szenvedő.

F. de Sales Pérez

Isnotú kis helység, a Libertad nevű tanyabokor központja Venezuelában. Itt született José Gregorio Hernández 1864. okt. 24-én. Apjának vászonkereskedése volt, de — bár csak elemi gyógyászati ismeretekkel rendelkezett — ő látta el a környék betegeit is. Készségesen ment a hegyekbe a szegény parasztokhoz. „Tőle tanultam meg, milyen áldozattal jár az orvos hivatása” — mondja később József Gergely. A földművesek fáradságos birkózása a sovány talajjal, az üzlet forgalma, a község védőasszonyának, a Rózsafűzér Királynőjének tisztelete — ilyen benyomások közt növekszik Caracas jövőendő egyetemi tanára. Még csak nyolc éves, amikor elveszíti édesanyját, de szerető nevelése, mély vallásossága kitörölhetetlenül lelkébe vésődik. A hat gyerekkel özvegyen maradt apa természetesen másodszor is megnősül, s ebből a házasságából újabb hat gyermek származik. A 12 testvérből József Gergely a másodszületett (a fivérek közül ketten viselik a József és egy lány a Jozefa nevet!), de nénje meghal, s így ő marad a legidősebb. A leggyöngédebb szeretet fűzi össze mindvégig népes családjának minden tagjával, ami apjuk halála után (1890) valóságos apai gondoskodássá válik. Hogy nem házasodott meg, annak egyik oka ez a felelősség.

Még alig múlt 13 éves, amikor a fővárosba, Caracasba kerül, s itt az akkor nagynevű Villegas kollégiumban végzi el a középiskolát. Lelkiismeretes, jó tanuló, tanárai, társai szeretik. Arra gondol, hogy jogot fog tanulni, és a sze-

gények ügyvédje lesz. De apja rábeszélésére az orvosi pályát választja: így többet tud használni az embereknek, és lendít az ország szomorú egészségügyi helyzetén. Mivel az apa keresete nem elég taníttatására, a kollégiumban számtantanári és felügyelői állást vállal, így segít magán.

Nagyon szeret zongorázni, a legjobb klasszikus darabokat játssza. Csak úgy falja a könyveket, már ekkor megvetve nagy műveltségének alapjait. Amellett szívesen vesz részt társai szórakozásában is. De fő célja szemelláthatólag az, hogy öntudatos, művelt emberré nevelje magát. „Anélkül, hogy túlságosan befelé forduló lett volna – mondja róla egyik társa –, nagy gyönyörűségét találta a tanulásban, és igen tetszetek neki a tudományos és intellektuális viták, ahol mindig tiszteletben tartotta partnereit.”

Harmadéves egyetemista korában találkozott össze a beíratkozáson a családi Santos Aníbal Dominicivel, aki akkor kezdte tanulmányait. Mindjárt felajánlotta, hogy tanuljanak együtt. Ezzel kezdetét vette az a szoros barátság, amely egészen Hernándezen haláláig tartott. (Mikor már nem laktak egy városban, sűrű és terjedelmes levelezést folytattak; ez ma Hernándezen életének legértékesebb dokumentuma.) Ebben az évben kiköltözött a kollégiumból, hogy teljesebben a tanulásnak szentelhesse magát. A nap nagy részét együtt töltötték barátjával, többnyire annak otthonában, az apa nagy könyvtárában. Az egyetemi jegyzetek igen hiányosak voltak. Ezért Hernándezen ötletére Párizsból hozták meg a legfrissebb orvosi szakkönyveket. Az előadó tanárok ugyancsak meglepődtek, amikor hazájukban még ismeretlen adatokat, elméleteket szóttek beszámolóikba. „De nemcsak az orvostudományt nyeltük szomjásan azokban az években – írja Dominici. – Mindenfélét olvastunk, spanyolul, franciául, angolul, szépirodalmat, művészeti könyveket, verseket, az összes klasszikusokat; történelmet, természettudományt, filozófiát. Valósággal dúskálkodtunk az ismeretszerzésben, a tudás szenvedélyével, ahogyan Szent Ágoston hívta. Közben állandóan beszélgettünk az olvasottakról a nap folyamán, és gyakran folyamodtunk apám jó ítélőképességéhez, emberi bölcsességéhez.”

A fiatal ember nem bővelkedett a pénzben, viszont öltözködésben sem kívánt elmaradni társaitól. Így leckéket vett egy ismerős szabómestertől, s ezután maga készítette öltönyeit. Barátja szerint „joviális humorú, roppant szívélyes” társ volt, „kedvére volt a szórakozás, a családi társaság, a zene, a bál...” Ebben az évben azonban súlyos tifuszbba esett. „Azt hiszem – írja valaki –, inkább élni akarása és vallásos optimizmusa mentette meg, mint az ápolás és az orvosságok. Majd mindennap meglátogattam, és annak ellenére, hogy igazán a végsőt járta, állandóan követte az előadásokat. Sohasem csüggesztett bennünket azzal, hogy megadta volna magát. Inkább terveket szőtt hamaros felépülésére és az egyetemre való visszatérésre.” Ez meg is történt. Az egyetemen akkoriban a pozitívizmus és liberalizmus szelleme uralkodott, a természetfölötti tagadását a tudomány követelményének tekintették. Hernándezen gyermeki hitének ezekkel a befolyásokkal szemben kellett helyt állnia. Világos, fejlett, nyugtalan gondolkodása nem érte be azzal, hogy kritika nélkül elfogadjja,

amit elébe adnak. Az igazságot keresi. Betegsége alatt őszinte barátságot kötött Juan Bautista Castro akkori kápolnaigazgatóval, a későbbi caracasi érsekkel. Vele beszélte meg hitbéli és lelki problémáit.

Záróvizsgáit 1888. jún. 19-én és 29-én teszi le (egyik tétele éppen a tífusz, amely a szerzők szerint „igen kivételesen” fordul elő Caracasban, ő azonban tapasztalatból beszélhetett róla), s ugyanaznap, Péter-Pál ünnepén megkapja az orvosdoktori fokozatot. A jogászprofesszor Dominici lakásán ünneplik meg ezt, második otthonában.

Az újdonsült orvos hazatér szülőföldjére, és a környéket járja, keresve a települést, ahol érdemes lenne megkezdenie a munkát. Tapasztalatai lehangozó; hosszú levelekben számol be róluk testvéri jóbarátjának. „Egész környezetemet igen feketén látom, részben mert valóban ilyen . . .” „Nagyon nehéz gyógyítani az itteni népet, mert begyökerezett előítéletekkel és neveléses szokásokkal kell megküzdeni: hisznek a szemmelverésben, a fekete tyúkokban és tehenekben, a titokzatos szavak kíséretében kotyvasztott orvosságokban, egy szóval sohasem képzeltem volna, hogy ilyen elmaradottak vagyunk ezen a vidéken . . .” A kuruzslók vagy legjobb esetben patikusok, akik a beteget kezelik, igen barátságtalanul fogadják. Szülőfalujában nem akar letelepedni, hogy ne apjának csináljon konkurenciát. Amellett mélyen átéli a kezdő orvos lelkiismeretbeli válságát. Mert könnyű diagnosztizálni az egyetemen, ahol a felelősség súlya a vezető tanáron van. „De miután az ember bekerül a felelős gyakorlatba, az, ami azelőtt kellemes völgyeken átvezető sima út volt – mint te mondanád –, sziklával borított, meredélyekben bővelkedő hegységgé változik. . . . Amiben gyöngének hittem magam, arról kiderült, hogy nem is vagyok olyan gyöngé, viszont hiányosságokat fedeztem föl olyan dolgokban, amelyekben mesternek gondoltam magamat. De még ma sem mondhatom neked, hogy már ismerem magam, mert minden nap új meglepetések érnek.” Okt. 16-án írja: „Három vagy négy napja az a fájdalom ért, hogy elvesztettem egy nőbetegemet. Annál élénkebb volt a fájdalom, mert ez az első beteg, akit a temetőbe kell indítanom.” Ami szemelláthatólag legjobban bántja: „Ezeken a helyeken nagyon nehezen tudok tanulni valamit, hála, hogy el nem felejtettem azt a keveset, amit annyi munkával megszereztem . . . Egyvalami tölt el szomorúsággal, drága barátom: ha arra gondolok, hogy mindig olyan tudatlannak maradok, mint most.”

Körútjainak kevés örvendetes tapasztalata közé tartozik Curacao kórháza. Nemcsak a berendezést csodálja meg, hanem a nővérek áldozatos munkáját is. „Az apácák olyan hősiességgel csinálnak mindent, amit csak a katolicizmus tud megadni.”

Állandóan érdeklődik az egyetem ügyei iránt, tele van vágygal, hogy visszatérhessen a neki sokkal megfelelőbb környezetbe. Mindamellett kedves humorát sem veszíti el. Például: „Egyideje nem borotválkoztam: képzeld el, milyen tiszteltreméltó most arcom, szakállal borítva, amely mindennap néhány millimétert nő. Mindez nagyon tetszik nekem, mert szórakoztat, hogy olyan rémítőnek látom magam.” Az is megtörténik, hogy valahol egy bálon egész éjjel táncol, utána négy óraker nyeregbe ül, és tovább lovagol . . .

1889 áprilisának első napjaiban visszatér Caracasba, azzal a szándékkal, hogy ott kezd orvosi gyakorlatot. Egy régi professzora és jóakarója azonban ösztöndíjat eszközöl ki számára a kormánytól, és kiküldik Európába, hogy Francia- és Németországban szövegtant, kísérleti fiziológiát és bakteriológiát tanulmányozzon. Két évig marad ott, s teljes lendülettel veti magát a munkába. Szövegtani professzora pl. ilyen bizonyítvánnyal látja el: „Boldogan jelentem ki; képességei, ízlése és gyakorlati ismeretei olyan szakemberré teszik, hogy büszke vagyok, amért kiképezhettem.” Közben Berlint is megjárja, mivel a patológus szövegtan ott fejlettebb.

Ha Caracas a hitét tette próbára, akkor Párizs elsősorban erkölcsi vizsga. A jó külsejű, biztosított megélhetésű fiatal férfi bőven találhatott volna itt könnyű kalandot. Társai az éjjeli mulatókat látogatják. Ő édesanyja és húgai emlékéből táplálkozó tisztelettel közeledik minden nőhöz. Tanulótársa és másik bizalmas barátja, a későbbi Razetti professzor — különben ateista — kijelentette: „Azt hiszem, vannak erények, amelyeket lehet utánozni, de Hernández tisztaságát nem.”

Honnan veszi az erőt ehhez a fegyelmezett élethez? Nemcsak vasárnaponként, de hétköznap is gyakran látják a Montmartre-en, a Szent Szív templomban, „kezében misszáléjával, hogy jobban értse a francia papok ördögi latinját” — jegyzi meg irónikusan egyik társa. Könyvei között ott volt a Biblia, szentek élete és más lelki könyvek, gyakran olvasta őket, sőt fel is olvasott részleteket az illetőnek, „és mondogatta nekem, hogy sose feledkezsem meg a természetfölötti életről, az egyetlenről, amely megmagyarázza rendeltetésünket e világban.”

1891 tavaszán már örömmel ír Dominicinek közeledő visszatéréséről. „Nem tudom kifejezni neked, milyen büszke vagyok a mi Caracasunkra, mióta megismertem Párizst. Majd beszélgetünk erről.”

Ez év november 6-án Caracasban elfoglalja egyetemi tanszékét és átveszi az újonnan alapított kísérleti fiziológiai és bakteriológiai laboratórium vezetését. A laboratórium a párizsinak pontos mása, az általa küldött tervek szerint. Halála napjáig, 1919. jún. 29-ig működik itt, — leszámítva azokat a közjátékokat, amelyekről még szó lesz.

A fentebb már idézett F. de Sales Pérez így jellemzi 1893-ban:

Íme egy ember, aki a legnagyobb dicsőretné méltó tulajdonsággal rendelkezik: Orvos, aki jót mond a többi orvosról. Már csak ezért a ritkaságért is magas helyet adnék neki a szakmában.

Ki tudná megtenni, hogy ne tisztelje Hernández doktort, ha csak szót vált vele? Elbűvöl az olyan ember, aki nem veszi tudomásul a saját érdemeit.

Tudja mindazt, amit az olyan ember tudhat, aki 26 esztendőt töltött tanulással. De még többet is tud, olyan tudományt, amit semmiféle akadémián nem tanítanak: Meg tudja szeretetni magát.

Veleszületett sajátossága az a természetes jóakarát, amely minden akaratot vonz, az az őszinte udvariasság, amely a másikat is tapintatra indítja, és az az alázatos szigor, amely — mint minden pozitív erény — tiszteletet követel.

Óráit szívesen látogatták hallgatóin kívül mások is. Élénk, de komoly és kiegyensúlyozott előadó volt. Nagy gondot fordított a szemléltetésre, ügyes keze színes krétával rajzolta a táblára a sejtani és egyéb ábrákat. Követelményeiben szigorú volt, akiben nem látta az igazi orvosi hivatást, azt nem engedte tovább. Tanítása a legnagyobb mértékben gyakorlati jellegű volt, a laboratóriumi munkában az öntevékenységet segítette elő. Nemcsak az emberi testet ismertette meg tanítványaival, amit majd kezelniök kell, hanem lelkükre kötötte, hogy a beteg iránt soha ne legyenek tiszteletlenek, „mert minden személynek lelke és teremtő szelleme van.” Ezt a tiszteletet tanúsította ő is tanítványai iránt, és ha úgy érezte, hogy megsértette valamelyiküket, az óra végén bocsánatot kért tőlük. Gyakran beszélgetett velük óra után. Látták, hogy minden előadása előtt betért a közeli templomba két–három perces bensőséges imádságra. Nehéz helyzetben bizalommal fordultak hozzá megértő jótanácsért.

Tudományos tevékenységéről csak néhány adatot: Ő hozta be a mikroszkóp használatát; megismertette Virchow sejtelméletét; először tanulmányozta az embriológiai folyamatokat; elsőnek végzett élveboncolást; különféle betegségeket tanulmányozott; megalapította a Higiéniai Bizottságot, a jelenlegi egészségügyi minisztérium csíráját; könyveket, tanulmányokat tett közzé stb.

Egyetemi munkája mellett az orvosit sem hagyta abba. Ingyen rendelt, és előszeretettel látogatta a szegénynegyedeket. Úgy fogadták ott, mint Isten küldöttét. „Orvosságokat adott a testünknek – mondta egy öreg anyóka –, de elért a lelkünkhöz is. Nem azok közül az orvosok közül való volt, akik ránéznek az emberre, és szárazon azt mondják, vegyen be ezt vagy azt, vagy őrizze az ágyat ennyi napig. Ő barátunk volt, és a mosolya arra hívott, hogy éljünk és gyógyuljunk meg.” Ha látta, hogy betege menthetetlen, gyöngéden előkészítette a halálra, ami az ő szemében az örökkévalóságot jelentette, úgyhogy az illető békében halt meg. Egy ízben sürgősen hívták a kormányzó súlyosan beteg testvéréhez, éppen amikor a szegényeknek tartott rendelést. Nehezen állt kötélnek, de végül is elnézést kért betegeitől azzal, hogy hamarosan visszatér. Valóban sietett vissza, s mintha mi sem történt volna, folytatta munkáját.

Elmélyedő lelkét mindig nagyon vonzotta a filozófia. Ez különben szerinte a venezuelai ember egyik jellemvonása. 1912-ben ki is adott egy könyvet „A filozófia elemei” címmel; még abban az évben második kiadást is ért. Szolgálatot akart vele tenni honfitársainak, mert „a modern idők azt a sajátos jelenséget mutatják köztünk, hogy az egész nemzetben mutakozó anyagi kibontakozást nem kíséri ennek megfelelő értelmi mozgás.” Pszichológiát, metafizikát és filozófiatörténetet tartalmaz. Domonkosrendi kritikusa szerint Hernández „nem merev skolasztikus; de az írás katolikus, szépen megírva, és egyetlen tétele sem támadja a dogmát.” Megvallja könyvében, hogy filozófiai elvei nélkül az élet lehetetlenné vált volna számára, de ezekkel megerősítve békésen élt és él továbbra is. „Ha azonban valaki úgy gondolja, hogy ezt a biztonságot, ezt a belső békét, amit mindenenk ellenére élvezek, a filozófiánál is inkább a szent vallásnak köszönhetem, amelyet szüleimtől kaptam, amelyben élek, s édes

és szilárd reményem, hogy benne is halok meg: annak azt felelném, hogy ez egy és ugyanaz.” Lelke mélyébe világító nagy mondat!

És Hernández mégsem elégedett. Gyerekkora óta mélységesen tiszteli a papokat, a legmagasabb véleménnyel van hivatásukról, amelyet szívesen követne. Másrészt egyre inkább igénye az elmélyedés Istenben. Minden ismerőse megfigyelte nagy összeszedettségét. „Vallásgyakorlatait a templomban mindig sietőség nélkül végezte. Amikor letérdelt és elmélkedésbe fogott, semmi sem szakította félbe. Minden azt a föltételezést ébresztette, hogy közte és Isten között spontán párbeszéd alakult ki.” (A szeretet hívására azonban készséggel szakította meg ezt a „párbeszédet”. Egyszer egy fiatalember elájult a templomban. Nemcsak hogy rögtön gondjaiba vette, hanem mikor megtudta, hogy két napja nem evett, az istentisztelet után karonfogva vitte megreggeliztetni.)

Mély hatást gyakorol rá egy tragikus esemény. Dominici írja le, hogy legkisebb öccse, Benjámin, trópusi lázban néhány óra alatt meghalt, „anélkül, hogy a kiváló orvos rájött volna az eset súlyosságára; csak a végső órában fedezte föl. A seb lelke mélyéig hatolt. Attól a naptól fogva megváltozott életének iránya, átjárta a visszavonulás, az elmélkedés, egy képzelt bűn levezeleklésének vágya. De mivel mindenekelőtt altruista és a kötelesség rabszolgája volt, vágyának megvalósítását akkorra halasztotta, amikor befejeződik kisebb testvéreinek és unokatestvéreinek nevelése – őket szeretettel maga köré gyűjtötte –, és munkájával megszerzi a szükségeset, hogy biztosítsa a család létfenntartásának alapját.” Amikor ez megtörtént, 1908 júniusában mindenki elképedésére hajóra szállt és Európába ment, hogy belépjen a farnettai (Lucca mellett, Olaszországban) kartauzi kolostorba. 44 éves volt ekkor, és tíz éve tanulmányozta már szabályzatukat. Érsekének ajánlására szívesen fogadták. Nagy áldozat volt a megváltás hazájától és főleg szeretett családjától, de hősiessen viselte, éppen úgy, mint a kartauzi élet szigorát, az állandó hallgatást, az éjszakai felkelést, a tél hidegét. Nem boldogult azonban az előírt napi két órás kétékezi munkával. Fizikuma a tifusz óta mindig is gyöngye volt, s finom orvosi műszerekhez szokott keze nem állt ilyen foglalkozáshoz. Így az előjárók és jelöltársai nagy sajnálatára el kellett bocsátani. Orvos létére ő maga is jól tudta, hogy ez a két óra szükséges ellensúlya a napi 15 órás szellemi foglalkozásnak, „és aki nem tudja elvégezni, mint neuraszténiás vagy bolond végzi.”

1909 áprilisában tehát hazatér Caracasba, és kéri a püspököt, fogadja be a szemináriumba, hogy megérszapp lehessen. Csakhogy megérkezésére az egész város felbolydul. „Íme itt egy ember, akire szükségünk van: Isten embere” – írják róla. Egyik látogató a másikat éri. Az egyetemisták küldöttségileg mennek megkérni, foglalja el ismét a katedrát. Hernández megjegyzi, hogy oda csak civilben fog menni, „mert a hallgatók rettenetesek.” A válasz: „A reverenda nem érdekel bennünket, Doktor... azt akarjuk, hogy Ön térjen vissza, a Mester.” Ami igen nagy kijelentés az akkori egyetemi hallgatók részéről. – A püspök így hamarosan rájön: aligha lehet Isten szándéka, hogy Hernández otthagya a világi életet és orvosi pályáját. Szépen elküldi. Nem könnyű ismét be-

illeszkednie mindabba, amit otthagyt, de becsülettel megteszi. Igaz, egyes professzorok nem akarták visszaengedni a tanszékre, mondván, hogy ez a közjáték ingatag jellemről tanúskodik. De a hallgatók akarata diadalmaskodott. Erre az időre esik az a javaslata, hogy a köztársasági elnök létesítsen bakteriológiai és parazitológiai intézetet. — Négy év múlva még egyszer, utoljára fellángol benne a papság vágya. Rómába hajózik, és jelentkezik a latinamerikai Szent Pius szemináriumban. Néhány hónapig minden jól megy. Azután tüdőbaj tünetei mutatkoznak. Állapota nem akar javulni. Genovába küldik tengeri levegőt szívní; ez sem használ. Milánóban, majd Párizsban keres gyógyulást. Ez végre sikerül, de be kell látnia, hogy nem térhet vissza a szemináriumba. 1917 augusztusában New York-ba érkezik, decemberben ismét Caracasban találjuk, a katedróján.

Kicsit talán megzavarja az embert Hernándeiz életének ez a hullámvonala. De azok, akik életük során megpróbálkoztak a papi pályával, általában azt vallják: ha valami okból el is jöttek a szemináriumból, örülnek ennek az időnek, mert sokat gazdagodtak vele lelkiekben. Ez az ő esetére is áll. Másfelől úgy látszik: ez a vágy volt az ő földi tisztítótüze, a vele járó megpróbáltatások edzették és tanították egyre alázatosabban és rugalmasabban követni Isten akaratát. Ez az akarat mélységesen tiszteletben tartja az ember szabadságát, és megengedi a vargabetűket is, hogy az engedelmesség a végén tisztább legyen. Ahogy ő maga írta testvérének: „Senki meg nem érti, mit jelentene számomra visszatérni, miután lemondtam mindenről, és arra kényszerülni, hogy előző életmódomat kövessem; de teljesüljön mindenben az Isten akarata.” Szépen mondja egyik életírója: „Ez az Isten embere, nyughatatlan és fáradhatatlan keresője boldogságának az életszentségben; az ember, aki háromszor akarta megmutatni Istennek, hogy Érette képes minden túlzásra és minden lemondásra; és akit Isten visszairányított a világba, mert a világnak nagyobb szüksége van az életszentség élő példáira, mint a kolostornak, és jobban kellettek szent orvosok fogható megjelenései a világban, mint szerzetesek a magányban. Isten őt a példa apostolságára szánta.”

Mint ferences harmadrendi továbbra is az evangéliumi tanácsok szellemében élt. Pénzét, amikor rokonainak már nem volt szükségük rá, a szegények közt osztotta szét. Lakása az elképzelhető legegyszerűbb volt, a „fényűzést” csak a könyvek képviselték benne. Templomi szükségletekre szívesen adakozott. Tudott segíteni úgy, hogy nem alázta meg, akivel jót tett. Jóságát még az állatokra is kiterjesztette: kegyetlenségnek tartotta az olyan állatkísérletet, amit altatás nélkül végeznek, s megmutatta tanítványainak, hogyan alszik el a béka vagy a póca, amint pár csöpp kloroformot önt a vízbe. Szent Ferenc szellemében igyekezett a béke eszköze lenni. Egyik tanítványának, aki családi viszály miatt nem boldogult a tanulással, felajánlotta, hogy meglátogatja és kibékíti a szüleit, ő viszont „menjen a templomba, és beszélje el a problémát az Úrnak”. Voltak, akik vallásossága miatt lenézték, vagy állása miatt irigyelték. Az irigységet megértő mosollyal intézte el, s nagy türelmet tudott tanúsítani mások hibái iránt. Legkevésbé talán a lelkiismeretlenséget tudta elviselni. Egyszer

megkérdezte egyik hallgatóját: „Uram, mi a maga hivatása?” „Egyetemi hallgató vagyok.” „De ember, mondja hát meg magunk között: miért nem gyakorolja?!”

Buzgón olvasta a pápai enciklikákat, és a szociális kérdésre vonatkozó passzusait barátaival és professzortársaival is megismertette, hogy megmússa, mennyire törődik az Egyház az emberrel.

Írói készsége sem volt utolsó. Élvezet olvasni például egyik levelében egy óriási zivatarban tett beteglátogatás színes leírását. Néhány kisebb történetet újságban tett közzé.

Legtöbbet talán mégis a fiataloknak jelentett. Igazolta előttük egyéniségével, hogy hit és tudás összefér, hogy lehet valaki egyszerre mai ember és hívő ember. Üdvös kételyt öntött beléjük más tanáraik elméletei iránt, amelyeket azok a tudomány végső és döntő szavaként hangoztattak. A fiatalokat vonzotta ez a kevés szavú, nem egyszer energikus és szigorú, de jószágos ember. És nem volt titok előttük, hogy erejét a napi szentmiséből és szentáldozásból meg az imádságból meríti. Valaki elmondta, hogy egy ideig házi orvosuk volt, és 18 éves fejjel olyasmikben kérte tanácsát, amit sem egy papnak, sem a szüleinek nem tudott volna elmondani. Hernández részrehajlatlan tanácsokat adott az evangélium szellemében, s gyakran zárta szavait Krisztus vagy Szent Pál egy-egy mondásával.

1918. márc. 18-án egyik öccsét temették. A végén így szólt rokonaihoz: „Most Lajoson volt a sor; kérem Istent, hogy legközelebb engem vegyen el.” Június 28-án délután 3 órakor, szokás szerint egy óramű pontosságával belépett az előadóterembe, és megtartotta előadását a Hansen-bacilusról. Mint mindig, ezzel búcsúzott: „Viszontlátásra holnap, ha Isten is úgy akarja.” Másnap, Péter-Pál napján, villamosra akart felszállni, s közben nem vett észre egy közeledő autót. Mikor a jármű elkapta, felkiáltott: „Szenséges Szűz...!” Feje a járdához vágódott, koponyaalapi törést szenvedett. A sors íróniája, hogy a vezető édesanyját pár nappal azelőtt éppen a doktor gyógyította meg, a kevés-előbb lezajlott influenzajárványban pedig — amikor önként felajánlotta szolgálatait — nővérét mentette meg a haláltól. Azonnal betették az autóba és kórházba vitték, de már az úton meghalt.

Váratlan halálának óriási visszhangja, a temetésen résztvevők ezrei mutatták meg igazán, mennyire szerették. Az emberek ragaszkodtak ahhoz, hogy vállukon vigyék a koporsót a temetőbe. „Koporsója után haladva — mondotta valaki — mindnyájan azt a vágyat éreztük, hogy jók legyünk.” Tisztelete rohamosan terjed, s boldoggá avatása is megindult.

Életében nem látnak különleges hősi cselekedeteket. Az ő hősiessége az volt, hogy öntudatos ember és keresztény módjára élt, s mindig az volt a legfőbb vágya, hogy megismerje és kövesse Isten akaratát. Egyszer így felelt valakinek, aki lelkületét dicsérte: „Nagyon kevés az, amit teszek. Különbön maga is meg tudja tenni éppen olyan jól, mint én. Isten mindenkéhez ugyanaz. Nemeslelkűen kell felelni neki. Ha valaki közeledik Hozzá, ő is közel jön.”